

بررسی مهم‌ترین تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی و دوجانبه قاره آفریقا در سال ۱۳۸۶ و چشم‌انداز آینده

احمد بخشی*

چکیده

بررسی تحولات مناطق و کشورها به صورت مداوم می‌تواند در یک فرایند طولانی‌مدت به شناخت و پیش‌بینی تحولات آتی کمک فراوان نماید. هدف این تحقیق که به مهم‌ترین تحولات قاره آفریقا در ابعاد منطقه‌ای، بین‌المللی دوجانبه و چشم‌انداز آینده پرداخته است، بررسی اجمالی این تحولات و معرفی قاره آفریقا به عنوان یک بازیگر در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی می‌باشد. این قاره همانند دیگر نقاط جهان متاثر از تحولات بین‌المللی مانند تروریسم، افزایش قیمت نفت و طلا و رقابت‌های کشورهای بزرگ بود و در کنار رشد اقتصادی خوب و بالاتر از میانگین

* پژوهشگر مرکز مطالعات آفریقا- دانشگاه تربیت مدرس

جهانی، و همگرایی منطقه ای برای حل مشکلات این قاره، شاهد ظهور و تداوم بحران‌هایی در کنیا، دارفور، سومالی و چاد بود. در این مقاله علاوه بر این موضوعات، تحولاتی مانند، اجلاس‌های اتحادیه آفریقا، نشست آفریقا - اروپا، تأسیس مقر فرماندهی آمریکا در آفریقا و روابط دو جانبه ایران و آفریقا بررسی شده و در پایان چشم انداز تحولات سال آینده این قاره نیز آمده است.

مقدمه

جهان در سالی که آن را پشت سر گذاشتیم شاهد حوادث تلخ و شیرین زیادی بود. شروع به کار دبیر کل سازمان ملل، انتخابات در کشورهای مختلف، رشد قیمت نفت و طلا، بحران خشکسالی و تشدید تغییرات آب و هوایی، بحران در میانمار، پاکستان، استقلال کزوو و... بخش اندکی از تحولات یکسال گذشته است. در این بین قاره آفریقا نیز از گزند این تحولات در امان نبود. این قاره که سال جدید را با تحولات سومالی و سقوط دادگاههای شریعت شروع کرد بحران کنیا را پشت سر گذاشت. البته لازم به ذکر است که در مورد اخیر با وساطت سازمان های منطقه ای و بین المللی بحران تا حدی فروکش کرد. هر چند در این بین باید از رشد اقتصادی بالاتر از میانگین جهانی، انتخابات در نیجریه، سیرالئون، انتخاب رئیس جدید کمیسیون اتحادیه آفریقا و... نام برد که نشان از رشد روند دموکراتیک در کشورهای این قاره دارد. رشد قیمت نفت اگرچه باعث بالارفتن درآمدهای کشورهای صادر کننده نفت این قاره شد اما در عوض باعث بدهکار تر شدن بسیاری از دیگر کشورهای این قاره گردید.

این مقاله درصدد بررسی مهم‌ترین تحولات قاره آفریقا در سال ۱۳۸۶ می‌باشد. که در ۳ بخش تحولات و بحران‌های منطقه‌ای، بین‌المللی و روابط ایران و آفریقا آورده شده است:

الف: تحولات و بحران‌های منطقه‌ای

سومالی

حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ باعث تحولات جدید در جهان گردید. سراسر منطقه شاخ آفریقا و بیش از همه سومالی تحت مراقبت و نظارت قرار گرفت. از سال ۲۰۰۲ نیروی دریایی آمریکا با همکاری با برخی از ناوگان‌های اروپایی به گشت زنی در دریای سرخ و تنگه باب المندب و نیز آب‌های عمیق سومالی و یمن پرداخته‌اند و «نیروی مأموریت ویژه ۱۵۰» را به حراست از امنیت یکی از مسیرهای اصلی دریایی جهان گماشته‌اند که از کانال سوئز و مدیترانه در شمال غربی به سوی دماغه امید نیک و آمریکای جنوبی گسترده و گذرگاهی به سمت شرق به سوی تنگه‌های آسیایی و اقیانوس آرام است. سوءقصد علیه ناوچه «یو اس اس کول» در سال ۲۰۰۱ در لنگرگاه عدن و سپس دو سال بعد در آبهای عمیق یمن علیه نفتکش فرانسوی لیمبرگ نگرانی خاطر از «جهاد بحری» را از نو دامن زد که تهدیدی برای تأمین مواد نفتی و حمل و نقل تجاری به شمار میرود. در آبهای سومالی به یک کشتی مسافربری و بسیاری از کشتی‌های باربری که برخی از آنها آذوقه برنامه جهانی خواربار را حمل می‌کردند نیز حمله شد؛ گذشته از آن در سال ۲۰۰۲ پنتاگون توانست مجوز استقرار یگان‌های نیروهای ویژه خود در کشور کوچک جیبوتی را بدست آورد که تا آنزمان در مدار نفوذ فرانسه قرار داشت. این قرارگاه دیده بانی و عملیات مخفی

که دوهزار تن را در بر می‌گیرد، تنها پایگاه آمریکا در قاره آفریقا است که در چند کیلومتری مرز سومالی واقع شده از همین پایگاه بود که عملیات سری با هدف نابود کردن اعضای فرضی القاعده در یمن و سومالی را تدارک دیدند. شدت و وسعت چنین عملیاتی در سال ۲۰۰۷ دوبرابر شد. در اوایل سال ۲۰۰۷ ایالات متحده بیمناک از پدید آمدن افغانستانی دیگر، جنگی را به وکالت از سوی خود توسط اتیوپی به راه انداخت که در فهرست جنگ های علیه تروریسم ثبت است. نبرد اتیوپی شگفت انگیز بود. در عرض هشت روز مناطق تحت کنترل اتحادیه محاکم شریعت اسلامی اشغال و موگادیشو در ۲۸ دسامبر ۲۰۰۶ تسخیر گردید. هم اکنون حدود بیست هزار سرباز اتیوپی در سرتاسر کشور حضور دارند. تحت فشار ایالات متحده گروه ارتباط بین المللی در مورد سومالی در اوایل ژانویه در نایروبی (کنیا) تشکیل جلسه داد و خواستار کمک مالی « فوری » برای یک نیروی حفظ صلح شد که تشکیل آن از سوی سازمان ملل متحد پیش بینی شده است. در حال حاضر آنه غیر از اتیوپی تنها اوگاندا موافقت خود را برای ارسال نیرو اعلام کرده است. واشنگتن اعلام کرد که آمریکا علاوه بر کمک مالی ۱۶ میلیون دلاری به آقای عبداللهی یوسف، رئیس جمهور موقت سومالی، همچنین به این کشور کمک های انسانی نموده و ۲۴ میلیون دلار دیگر نیز خواهد داد که ۱۴ میلیون آن صرف نیروهای حافظ صلح خواهد شد. این کشور در سال گذشته شاهد درگیری بین گروههای داخلی و سربازان اتیوپی بود که در این بین تعدادی کشته و هزاران نفر آواره شدند. با تغییر نخست وزیر نیز این کشور آرامش را به خود ندیده است و به یکی از خراب سازترین کشورها تبدیل شده است.

بحران دارفور

دارفور در منطقه غرب سودان واقع شده است. این منطقه با مساحت ۴۹۳ هزار و ۱۸۰ کیلومتر مربع برابر ۹۰ درصد کشور فرانسه یا و ۲۰ درصد سودان می‌باشد. بیشتر این منطقه را از شمال تا جنوب در منطقه ساوانا بیابان تشکیل داده است و در حدود ۶/۷ میلیون نفر جمعیت دارد که یک هفتم جمعیت سودان را تشکیل می‌دهند که ۴۰ درصد از نژاد آفریقایی و بقیه از نژاد عرب می‌باشند.

پس از شروع به کار دبیر کل جدید، وی تلاش برای حل بحران دارفور را در اولویت برنامه‌های خود قرار داد و در همان روزهای اول تصدی دبیر کلی سازمان ملل متحد با ابراز نگرانی از اوضاع بحرانی منطقه دارفور سودان، بر ضرورت انجام تلاش‌های فوری به منظور حل مسالمت‌آمیز بحران این منطقه تأکید کرد.

بان کی مون پس از دیدار از سه کشور سودان، چاد و لیبی، بحران دارفور را این‌طور

توصیف می‌کند:

«غالباً خیلی راحت از دارفور صحبت می‌کنیم، اما به یقین چه می‌توانیم از آن سرزمین بگوییم؟ دارفور در یک کلام جامعه‌ی در جنگ با خود است. شورشیان با دولت می‌جنگند و دولت با شورشیان، اما واقعیت پیچیده‌تر است و حاشیه‌ها همواره واضح نیستند. اخیراً جنگ قبیله با قبیله نبوده بلکه نبرد جنگ سالار علیه جنگ سالار بوده است. بحران تنها در محدوده دارفور باقی نمانده بلکه از مرزها فراتر رفته و منطقه را بی‌ثبات کرده است. بحران دارفور از طرفی یک بحران زیست محیطی نیز هست یعنی بحرانی که حداقل بخشی از آن به دلیل گسترش

کویرها، نابودی زیست بومی و کمیابی منابع به وجود آمده که در صدر همه آنها کمبود آب است... این معضل راه حل واحدی ندارد. دارفور یک مورد پژوهشی پیچیده است. اگر قرار است صلح برقرار شود، باید تمام مواردی که موجب آغاز درگیری شده‌اند را مورد بررسی قرار داد... هیچ مأموریت صلحی بدون حفظ صلح موفق نخواهد بود. ما باید در راه حل و فصل سیاسی امور نیز سخت بکوشیم. در واقع این هدف اصلی سفر من بود.»^(۱)

بحران چاد

این کشور که دارای تجربه چندین کودتا می‌باشد پس از سال ۱۹۹۸، چندین شبه کودتا و شورش را پشت سر گذاشته است. از مهم‌ترین دلایل نا آرامی در این کشور می‌توان از بحران توزیع منابع و قدرت، بحران اقتصادی، وجود جنگ و درگیری در کشورهای هم مرز با این کشور از جمله سودان و از همه مهمتر رقابت های کشورهای خارجی بر سر تصاحب میادین نفتی نام برد. در سال ۲۰۰۵ گروه جدیدی از شورشیان در غرب سودان به وجود آمدند که شورشهایی را در این کشور انجام دادند و حتی تا کاخ ریاست جمهوری نیز رسیدند اما بر اثر حمایت فرانسه از دولت ادريس دبی و تقویت نیروهای فرانسوی در این کشور این، شورشها و شبه کودتاها به سرانجام نرسید و حتی قرارداهایی در سال های ۲۰۰۶ و ۲۰۰۷ بین دولت و شورشیان به امضا رسید؛ اما طرفین به آن پایبند نیستند. شورشیان معتقدند که دولت ادريس دبی منابع کشور را تنها به گروه کوچکی (تنها ۶ درصد) که خود نیز متعلق به آن گروه و قبیله می‌باشد، اختصاص می‌دهد و حکومت وی حاکمیت اقلیت بر اکثریت می‌باشد. از طرف دیگر درآمدهای نفتی نیز هیچ تاثیری بر

اقتصاد کشور نداشته است. لازم به ذکر است که چاد از سال ۲۰۰۴ جزو صادر کنندگان نفت محسوب می‌شود و نفت این کشور از طریق خط لوله‌ای بیش از ۱۰۰۰ کیلومتر از طریق کامرون به سواحل خلیج گینه انتقال داده می‌شود و یک کنسرسیوم آمریکایی به مبلغ ۳/۷ میلیارد دلار در این کشور سرمایه‌گذاری کرده است، همچنین چین درصدد تأسیس پالایشگاه در این کشور می‌باشد.

روابط فرانسه و چاد نیز در سطح عالی قرار دارد و ادیس دبی از فرانسه به عنوان مهم‌ترین پشتیبان خود یاد می‌کند. روابط دو کشور پس از اتهام آدم ربایی ۶ کارمند فرانسوی در حالتی از ابهام قرار گرفت اما به زودی این مسئله با توافق طرفین خاتمه یافت و خللی در روابط دو کشور وارد نکرد به طوری که دو ماه پس از این موضوع، فرانسه نیروهای نظامی بیشتری را برای کمک به ادیس دبی برای مقابله با نیروهای مخالف به انجامنا اعزام کرد.

بحران چاد را میتوان علاوه بر عوامل داخلی با عوامل خارجی و رقابت فرانسه و آمریکا نیز تحلیل کرد: در بهار سال ۲۰۰۴، «هرمن جی. کوهن»، معاون وزیر خارجه آمریکا در امور آفریقا، در مصاحبه‌ای با رادیو بین‌المللی فرانسه خاطرنشان کرد که چاد نقشی مخرب در منازعه «دارفور» ایفا می‌کند. وی در تابستان ۲۰۰۶ نیز در سایت اینترنتی انجمن «عملیات صلح بین‌المللی» اعلام می‌کند: «دبی به خاطر چاد و سودان باید کنار برود». او با این اعلام در واقع بر حمایت مادی و مالی دیکتاتور چاد از شورشیان «دارفور» صحنه می‌گذارد و به آن رسمیت می‌بخشد.

فرانسه هم به عنوان استعمارگر سابق چاد نقش کلیدی در بحران چاد دارد و زمانی

که استخراج نفت چاد در اختیار شرکت های خارجی افتاد این بحران در چاد شکل جدی تری به خود گرفت و شرکت فرانسوی توتال هم که قصد حضور داشت در مناقصه ها موفق نشد و این امر نیز باعث جدی تر شدن مشکل شده است. ادریس دبی دوبار تاکنون با خطر سقوط قدرتش روبه رو بود، اما به دلیل حضور نیروهای فرانسوی آن کودتاها با شکست روبه رو شدند. صادرات نفت چاد ۱۵۰ هزار بشکه نفت در روز است، که با توجه به آمار ۸۰ درصدی فقر در این جمهوری باید گفت این نفت هیچ کمکی به توسعه اقتصادی چاد نکرده است. بنابراین می توان گفت عوامل داخلی، اقتصادی و سیاسی تأثیر زیادی در بحران این کشور داشته است.

آفریقای جنوبی

این کشور علاوه بر این که در این سال مورد توجه عوامل غیر سیاسی مانند افزایش قیمت طلا و بالا رفتن درآمد کشورش همپای کشورهای تولید کننده نفت بود، در سراسر جهان به خاطر محل برگزاری جام جهانی فوتبال در سال ۲۰۱۰ هم مورد توجه است. اما مهم ترین بحث داخلی این کشور انتخاب دبیر کل حزب کنگره ملی بود که اعضای حزب کنگره ملی حاکم بر آفریقای جنوبی در انتخابات داخلی این حزب با اکثریت آرا «جاکوب زوما»، معاون برکنار شده ریاست جمهوری این کشور را به عنوان رئیس جدید حزب کنگره ملی آفریقا برگزیدند. «تابو امبکی» رئیس جمهور آفریقای جنوبی که رئیس فعلی حزب کنگره ملی آفریقا در این کشور است، در رای گیری داخلی این حزب ۱۵۰۵ رای به دست آورد و در مقابل رقیب او «جاکوب زوما» ۲۳۲۹ رای بدست آورد تا به عنوان رئیس جدید حزب کنگره ملی آفریقا منصوب شود. «جاکوب زوما» علی رغم اتهاماتی که به برکناری

او از مقام معاون ریاست جمهوری کشور در ژوئیه ۲۰۰۵ منجر شد مبارزه قاطعانه‌ای را برای بازگشت به قدرت دنبال کرد. این در حالی بود که امبکی در تلاش برای به دست آوردن دبیر کلی و معرفی خانم زوما (وزیر امور خارجه فعلی) به‌عنوان کاندیدا بود.

پیش‌بینی افزایش سرمایه‌گذاری خارجی در آفریقا

صندوق بین‌المللی پول^(۳) پیش‌بینی کرد میزان سرمایه‌گذاری خارجی در قاره آفریقا امسال به علت افزایش سرمایه‌گذاری کشورهای عربی و چین در این قاره به میزان چشمگیری افزایش یابد صندوق بین‌المللی پول اعلام کرد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در قاره آفریقا از ۱۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۱ به حدود ۲۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۶ رسید. بیش از ۷۰ درصد این سرمایه‌گذاری جذب کشورهای صادرکننده نفت مثل آنگولا، نیجریه و گینه استوایی شده است.

اتحادیه آفریقا

در بهمن ماه، سال ۱۳۸۶ سران ۵۳ کشور عضو اتحادیه آفریقا بزرگ‌ترین نهاد منطقه‌ای جهان در دهمین نشست خود در ادیس آبابا، موضوع توسعه صنعتی آفریقا را به‌عنوان یکی از جدی‌ترین راه‌های کمک به پیشرفت این قاره بررسی کردند. همچنین بان کی مون دبیرکل سازمان ملل متحد در این نشست شرکت کرد. موضوع اصلی این نشست صنعت در آفریقا و بحران کنیا بود. همچنین بحران‌های دیگر قاره آفریقا از جمله اوضاع سومالی و دارفور نیز در دستور کار این نشست قرار داشت. انتخاب جانشین الفاعمرکناره رئیس کمیسیون اتحادیه آفریقا هم از برنامه‌های نشست ادیس آبابا بود. ژان پینگ معاون نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه گابن به عنوان رئیس جدید کمیسیون اتحادیه آفریقا انتخاب و

بدین ترتیب جانشین الفا عمر کناره رئیس جمهور سابق مالی شد. لویی میشل کمیسر توسعه و کمک‌های بشر دوستانه اتحادیه اروپا، از انتخاب ژان پینگ به عنوان رئیس جدید کمیسیون اتحادیه آفریقا استقبال کرد. لویی میشل در بیانیه ای اعلام کرد: «با تشکیل کمیسیون جدید اتحادیه آفریقا به ریاست ژان پینگ، سران کشورهای عضو این اتحادیه هم اکنون تدابیر ضروری را به منظور برآورده کردن تعهدات خود به شرکای خارجی از جمله اتحادیه اروپا در اختیار دارند». کمیسر توسعه و کمک‌های بشر دوستانه اتحادیه اروپا همچنین ضمن قدردانی از اقدامات الفا عمر کناره، گفت کناره باعث شده است اتحادیه آفریقا تصویر و وجهه‌ای جدید از آفریقا را در صحنه جهانی از زمان آغاز به کار این نهاد در سال ۲۰۰۲ میلادی، ارائه دهد. همچنین، در این اجلاس تانزانیا به عنوان رئیس دوره‌ای جدید اتحادیه آفریقا انتخاب شد. لازم به ذکر است که نهمین اجلاس سران در تیر ماه در اکرا (غنا) برگزار شد که دستور نشست آن بررسی تشکیل دولت واحد آفریقایی بود.^(۳)

الجزایر

کشور الجزایر در این سال شاهد انفجارهای تروریستی زیادی بود که در چندین سال اخیر بی سابقه بوده است. تغییر رژیم این کشور به همراه کشورهای تونس، مغرب و لیبی یکی از اهداف سازمان القاعده مغرب اسلامی است که به تازگی بوجود آمده است. از مهم‌ترین حملات تروریستی می‌توان از: انفجار بمب در نزدیکی مقر نخست وزیر در آوریل ۲۰۰۷ که در آن ۳۳ نفر کشته و ۲۰۰ نفر زخمی شدند. انفجار بمب در سپتامبر که منجر به کشته شدن ۵۰ نفر گردید. انفجار بمب در نزدیکی ساختمان سازمان ملل که منجر به کشته شدن تعداد زیادی از مردم و دانش آموزان گردید. انتخابات پارلمانی نیز در می ۲۰۰۷

برگزار شد که طرفداران دولت اکثریت آرا را بدست آوردند.

اریتره پایان اختلافات مرزی با اتیوپی را اعلام کرد

رئیس جمهور اریتره اعلام کرد نبرد میان این کشور با اتیوپی در مورد تعیین مرزهای مشترک پایان یافت و دیگر با مقامات اتیوپی مناقشه‌ای در این زمینه وجود نخواهد داشت. وزارت امور خارجه اریتره با صدور بیانیه‌ای اعلام کرد رئیس جمهور این کشور در دیدار با لویی میشل کمیسر اتحادیه اروپا در امور همکاریها مسئله مرزی موجود میان اریتره با اتیوپی را به طور کامل پایان یافته قلمداد کرد. آفورقی در این دیدار که در حاشیه نشست سران آفریقا - اتحادیه اروپا در لیسبون پرتغال صورت گرفت خاطرنشان ساخت دیگر نیازی به گفتگو در مورد مسئله‌ای که توسط کمیسیون مرزی حل و فصل و پایان یافته است وجود ندارد.

اوگاندا

پس از ۲۰ سال جنگ داخلی در اوگاندا، دولت و شورشیان این کشور که در شرق آفریقا واقع شده است، توافقنامه خلع سلاح امضا کردند. در این توافقنامه شورشیان متعهد شده‌اند پس از خلع سلاح دوباره به عضویت ارتش اوگاندا در آیند. کریس ماگزی، نماینده دولت اوگاندا نیز در این باره گفت: این اقدام بزرگ دیگری به سوی دستیابی به صلح در شمال اوگانداست. این توافق آخرین گام پیش از امضا توافقنامه نهایی صلح محسوب می‌شود و دو طرف متخاصم چند روز پیش در خصوص آتش بس به تفاهم رسیده بودند. مذاکرات صلح دولت و شورشیان اوگاندا از اواسط سال ۲۰۰۶ میلادی آغاز شد. شورشیان اوگاندا جنگ با دولت یوری موسوینی، رئیس جمهوری این کشور را از سال ۱۹۸۶ میلادی آغاز

کردند. این جنگ تاکنون صدها هزار کشته و زخمی برجا گذاشته است. انتظار می‌رفت با پایان جنگ در جنوب سودان این منطقه نیز روی آرامش به خود ببیند.

ب: بین‌المللی

ایالات متحده و آفریقا

منافع ایالات متحده در قاره آفریقا به سال ۱۷۸۶ زمانی که مغرب به‌عنوان اولین کشور آفریقایی این کشور را پس از استقلال به رسمیت شناخت، بر می‌گردد ۶ سال پس از این تاریخ ایالات متحده اولین کنسولگری خود را در آفریقا در مغرب افتتاح کرد^(۴) مسائل مربوط به قاره‌ی آفریقا از قدیم‌الایام به‌عنوان اولویت‌های استراتژیک در سیاست‌های نظامی ایالت متحده معین نشده است و مداخله‌ی نظامی ایالت متحده در آفریقا نیز پراکنده بوده است.^(۵) آفریقا در عرصه سیاست خارجی آمریکا تا پایان دهه ۹۰ قرن بیستم از جایگاه حاشیه‌ای برخوردار بود به طوری که در زمان جنگ سرد از این قاره به‌عنوان یک عرصه نبرد برای جلوگیری از ایدئولوژی مارکسیسم استفاده می‌کرد، در این دوره هدف نهایی ایالات متحده این بود که منابع این قاره نصیب شوروی نگردد و آن کشور کمتر بتواند جای پای خود باز کند. در این دوره آمریکا از رژیم‌های گوناگون آفریقا که بسیاری از آنها ساختار غیر دموکراتیک و دارای ارزش‌ها و رفتارهای غیر لیبرال و رهبران اقتدارگرا بودند حمایت می‌کرد. در این دوره اصل ژئوپلتیک، اصلی سیاست خارجی آمریکا در آفریقا بود. پس از سقوط اتحاد جماهیر شوروی، بسیاری از سیاست‌گزاران ایالت متحده، نقش نظامی این کشور و مسئولیت‌هایش را در قاره آفریقا، به مقدار حداقل برشمردند. در سال ۱۹۹۵، وزارت دفاع نظریاتش را در مورد آفریقا در زمینه‌ی استراتژی

امنیتی ایالت متحده در صحرای بزرگ آفریقا فهرست کرد و تصریح نمود که: «نهایتاً منافع استراتژیک سنتی بسیار اندکی در آفریقا داریم.»

در اوایل دهه‌ی ۱۹۹۰، پس از پیروزی ایالت متحده در جنگ سرد و جنگ خلیج فارس، خوش‌بینی قابل توجهی در واشنگتن نسبت به توانایی آمریکا برای ایفای یک نقش رهبری کلیدی در حل اختلافات از طریق مداخله‌ی مستقیم نظامی پدید آمد. اما حوادث رخ داده در سومالی - بخصوص مرگ ۱۸ آمریکایی به پشتیبانی داخلی برای مشارکت نظامی برای حل جنگ‌های آفریقا آسیب زد و سیاست‌گزاران آمریکایی نسبت به مشارکت دادن نیروها در این نوع مداخله‌ها بسیار بی‌میل شدند. به جای آن، ایالات متحده در نظر داشت ظرفیت سازمان وحدت آفریقا (OAU)، سازمان‌های مناطق فرعی مثل جامعه‌ی اقتصادی کشورهای غرب آفریقا (ECOWAS) و کشورهای آفریقایی دیگر را بالا ببرد تا بتوانند نقش بیشتری را در حل اختلافات ایفا کنند و برایشان تجهیزات نظامی، آموزش، سرمایه و پشتیبانی لجستیک فراهم کردند. تهدیدات بین‌المللی همچنین شامل افزایش مشارکت شهروندان نیجریه، آفریقای جنوبی و دیگر کشورهای آفریقایی در قاچاق بین‌المللی مواد مخدر و دیگر فعالیت‌های جنایی، اثر جهانی تجزیه‌ی محیطی آفریقا و گسترش ایدز و بیماری‌های دیگر می‌شود. اما پس از حادثه ۱۱ سپتامبر ایالات متحده تحت پرچم مبارزه با تروریسم اما با هدف دستیابی به منابع غنی این قاره و به ویژه نفت طرح ایجاد منطقه فرماندهی ویژه آفریقا را مطرح کرد.

ایجاد منطقه فرماندهی برای آفریقا (آفریکوم)

تا سال ۱۹۵۲ آفریقا شامل ساختار منطقه‌ی نظامی ایالت متحده نمی‌شد، در این زمان بود

که چندین کشور در شمال آفریقا، از جمله لیبی به مسئولیت‌های مناطق نظامی ایالات متحده و اروپا به علت داشتن روابط قدیمی با اروپا اضافه شدند. مابقی این قاره تا سال ۱۹۶۰ خارج از مسئولیت منطقه‌ی فرماندهی باقی ماند، تا اینکه مسائل جنگ سرد و نفوذ شوروی در کشورهای تازه استقلال یافته‌ی آفریقا باعث شد مسئولیت‌های وزارت دفاع شامل کشورهای آفریقایی زیر صحرا در منطقه‌ی فرماندهی ائتلافی (ANTCOM) بشود و شمال آفریقا نیز تحت مسئولیت‌های EUCOM قرار گرفت. طرح منطقه‌ی فرماندهی متحد یک بار دیگر در سال ۱۹۶۲ توسط پرزیدنت جان اف. کندی بررسی شد و مسئولیت آفریقای زیر صحرا به منطقه‌ی فرماندهی جدید خلق شده‌ی یورش (STRICOM) انتقال یافت که مسئول اجرای عملیاتها در خاورمیانه، آفریقای زیر صحرا و آسیای جنوبی بود. STRICOM به‌عنوان منطقه‌ی فرماندهی تحت آماده باش در REDCOM در سال ۱۹۷۱ دوباره آرایش داده شد و مسئولیتش برای آفریقا منحل شد. بنابراین آفریقای زیر صحرا تا سال ۱۹۸۳ خارج از ساختار منطقه‌ی فرماندهی مبارز باقی ماند. در کابینه‌ی ریگان، مداخله نظامی آمریکا در آفریقا تحت تسلط اولویت‌های جنگ سرد بود و این سیاست «بازدارنده» کابینه بود که باعث شد وزارت دفاع آفریقا را به ترکیبی که امروزه در میان مناطق فرماندهی جغرافیایی وجود دارد تقسیم کند.^(۹)

سفر بوش به آفریقا

سابقه روابط دیپلماتیک ایالات متحده با آفریقا، به کشور لیبیا و سال ۱۸۶۲ باز می‌گردد، که سرآغاز روابط و قبول مسئولیت آمریکا در قبال مردم و کشورهای آفریقا است. اولین دیدار رسمی یکی از رؤسای جمهور آمریکا از کشورهای آفریقایی جنوب صحرا در سال

۱۹۷۸ و با سفر کارتر به نیجریه و لیبیا صورت گرفت هر چند که قبل از آن در سال ۱۹۴۳ فرانکلین د. روزولت، طی یک دیدار غیر رسمی، با پرزیدنت بارکلی در لیبیا ملاقات نموده بود، پس از این سفر تا ۲۰ سال هیچ رییس جمهوری از ایالات متحده به آفریقا سفر نکرد تا اینکه در سال ۱۹۹۸ کلinton به شش کشور آفریقایی رواندا، آفریقای جنوبی، بوتسوانا، سنگال، و غنا سفر کرد. در سال ۲۰۰۳ از پنج کشور آفریقایی جنوب صحرا (بوتسوانا، نیجریه، سنگال، آفریقای جنوبی و اوگاندا) دیدن کرد. وی همچنین در فوریه ۲۰۰۸ در سومین سفر به آفریقا از بنین، رواندا، تانزانیا، لیبیا و غنا دیدن کرد.

وزارت امور خارجه ایالات متحده هدف این سفر را افزایش کمک‌ها جهت توسعه، حمایت از رفاه عمومی از طریق افزایش تجارت و سرمایه‌گذاری و کار با سازمان‌های بین‌المللی و مشارکت بیشتر با این سازمان‌ها - در بخش خصوصی و دولتی - با رهبران آفریقا اعلام کرد.

ایالات متحده از طریق طرح‌های مختلف به بیش از ۴۴,۰۰۰ تن از صلح بانان آفریقایی از ۱۹ کشور، آموزش داده و آموزش ۸۰ درصد از صلح بانانی که هم اکنون در اتحادیه آفریقا و مأموریت‌های صلح بانی سازمان ملل در داخل و خارج آفریقا مشغول انجام وظیفه هستند را بر عهده داشته است. برای مثال، ایالات متحده نزدیک به ۷,۰۰۰ تن از نیروهای رواندا را آموزش داده و با هزینه‌ای بالغ بر ۱۷ میلیون دلار، برای آن‌ها تجهیزات فراهم کرده است. از آغاز جنگ عراق به این سو، میزان حمایت از بوش در داخل کشور پیوسته کاهش یافته و چهره داخلی و خارجی او را خدشه دار کرده است. از این رو تصمیم گرفت با دیدار از آفریقا در قلب جهانیان خاطره‌ای از توجه خود به مسئله،

فقر و توسعه باقی بگذارد. اما رسانه‌های گروهی خاطر نشان کرده‌اند که با وجود کمک‌های دولت بوش به آفریقا که از میزان کمک‌های دولت پیشین فراتر رفته، اما کمک‌های این کشور کماکان در اختیار کشورها و سازمان‌هایی که دیدگاهشان نظیر و یا نزدیک به ارزش‌های آمریکا است، گذاشته شده و منافع جوانب مختلف را به طور همه جانبه مد نظر قرار نمی‌دهد. علاوه بر این، سفر بوش به آفریقا بیشتر با در نظر گرفتن ارتباط میان منابع طبیعی فراوان آفریقا و منافع بلندمدت آمریکا انجام شده است.

کارشناسان معتقدند که آفریقا می‌تواند باعث تنوع سرمنشاء تأمین نفت آمریکا شود. اکنون بیش از ۱۰ درصد میزان واردات نفت آمریکا از طریق آفریقا تأمین می‌شود. براساس پیش بینی کارشناس مربوطه آمریکا، پیش از سال ۲۰۱۵، ۲۵ درصد نفت وارداتی این کشور از سوی آفریقا تأمین و اساساً در خلیج گینه تولید خواهد شد. از این رو، هدف مهم بوش از این سفر استفاده از انرژی بوده است. سه کشور آفریقای عربی یعنی بنین، غنا و لیبیا به عنوان مبدا و نقطه پایان دیدار بوش در کنار خلیج نفت خیز گینه قرار دارند و جایگاه راهبردی آن‌ها واضح است.

طبق تحلیل رسانه‌های گروهی، بوش در این سفر احتمالاً رسالت برگزیدن محل مرکز فرماندهی ارتش آمریکا در آفریقا را نیز برعهده داشته است. اکثریت مطلق کشورهای آفریقایی با ایجاد پایگاه نظامی آمریکا در سرزمین خود مخالف بوده و نگران‌اند که آمریکا با سوءاستفاده از مانورهای نظامی و به بهانه «مبارزه با تروریسم» به هدف کنترل نفت و منابع راهبردی آفریقا دست یابد. نیجریه، لیبی، الجزایر، مراکش، اوگاندا و ۱۴ کشور عضو جامعه مشترک توسعه جنوب آفریقا به روشنی اظهار کردند که حاضر به

پذیرش ایجاد مقر مرکز فرماندهی ارتش آمریکا در آفریقا و در کشور خود نیستند. لیبیا اکنون یگانه کشور آفریقا است که این مسئله را پذیرفته است.

هر چند بوش درباره هدف حقیقی سفر بوش به آفریقا، در ۲۰ فوریه در آکرا پایتخت غنا اعلام کرد که: آمریکا قصد ایجاد پایگاه نظامی در آفریقا را ندارد. او در عین حال یادآور شد: «این به معنای آن نیست که ما در فلان قسمت آفریقا فلان نهاد را دایر نخواهیم کرد». بوش حتی پیش از این دیدار در کمال روشنی اظهار کرد در صورت لزوم انتقال مقر مرکز فرماندهی به آفریقا، آنگاه انتقال آن را به لیبیا با دقت مد نظر قرار خواهیم داد. در حالی که آمریکا، طرح تشکیل مرکز نظامی جدید خود موسوم به آفریکوم را در جهت حمایت از آفریقا عنوان کرده، بسیاری از آفریقایی‌ها بیم آن را دارند که با حضور نظامی آمریکا، مشکلات این قاره دو چندان خواهد شد. صاحب نظران مسائل آفریقا معتقدند در پس این تصمیم آمریکا، انگیزه‌ها و مقاصدی راهبردی نهفته است. نگرانی از نفوذ روز افزون چین در آفریقا نیز از دیگر دلایل توجه آمریکا به آفریقا عنوان می‌شود. این مسئله می‌تواند به رقابت‌های بیشتر منجر شده و زمینه ساز مشکلات جدید در آفریقا شود.

توجه دولت آمریکا به منابع نفتی کشورهای آفریقا

منابع نفتی در کشورهای آفریقایی باعث توجه دولت آمریکا به سرمایه گذاری در بخش نفت این کشورها شده است. آمریکا روزانه یک میلیون و پانصد هزار بشکه نفت از کشورهای آفریقایی نفت وارد می‌کند. پیش بینی شده است: تا سال ۲۰۱۵، قاره آفریقا بیست و پنج درصد از واردات نفت کشور آمریکا را تأمین کند. طبق گزارش‌هایی تولید نفت آفریقا در

سال ۲۰۰۴ به ۹ میلیون و ۲۶۰ هزار بشکه معادل ۱۱/۴ درصد تولید جهانی نفت رسید در حالی که در سال ۱۹۸۹ میزان تولید نفت آفریقا تنها ۹ درصد تولید جهانی بود.

در سال های اخیر، بخصوص پس از حادثه یازدهم سپتامبر، مبارزه با تروریسم یکی از اصول اصلی سیاست خارجی آمریکا در سراسر جهان از جمله قاره آفریقا بوده است و در این راه نیز طرح های امنیتی واشنگتن از جمله طرح «پان ساحل» در آفریقا در حال اجرایی شدن است. دیگر اصل اساسی سیاست خارجی آمریکا، تسلط بر منابع نفت جهان از جمله آفریقا است. این اقدام بخصوص با توجه به بحران های ادواری در منطقه خاورمیانه، لزوم تنوع بخشی در منابع تأمین نفت مورد نیاز آمریکا را بیشتر کرده است. بر این اساس سرمایه گذاری شرکت های آمریکایی در کشورهای نفت خیز غرب آفریقا در چند سال اخیر عینی تر و گسترده تر شده است که سرمایه گذاری ۱۰ میلیارد دلاری سال های اخیر شرکت های نفتی آمریکایی در کشور کوچک گینه استوایی در غرب آفریقا، تنها بخشی از آن محسوب می شود. اما اصل دوم سیاست آمریکا در آفریقا در واقع برای توفیق اصل نخست این سیاست، مورد تأکید مقام های آمریکایی قرار می گیرد. آمریکا تلاش دارد در چارچوب سیاست مبارزه با تروریسم به نوعی علاوه بر تأمین امنیت سرمایه گذاری های خود در قاره آفریقا، روند انتقال امن نفت از آفریقا به آمریکا را نیز تضمین کند.

چین - آفریقا

چین از نخستین کشورهای آسیایی است که باب مبادلات تجاری با آفریقا را باز کرده و در این راه قدم های جدی برداشته است که از قدیمی ترین پروژه های این کشور در آفریقا می توان از خط راه آهن تانزام که زامبیا را از طریق تانزانیا به دریاهای آزاد وصل می کند

نام برد، این پروژه با طول ۱۱۰۰ کیلومتر و با کمک ۵۰ هزار نفر چینی با مبلغ ۵۰۰ میلیون دلار که بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاری چین در خارج از کشور بود، انجام گرفت. مقامات اقتصادی چین اعلام کردند که قصد دارند در راستای گسترش همکاری‌های خود با کشورهای در حال توسعه روابط اقتصادی خود را با کشورهای آفریقایی گسترش دهند. این مسئله از کمک‌های مالی چین به کشورهای آفریقایی مجزا است. براساس گزارش‌های اداره آمار ملی چین در سال ۲۰۰۴ میلادی ۲ هزار و ۷۷۸ نفر نیروی متخصص آفریقایی در چین تربیت شده‌اند که ۳۳۰ نفر از آنها دانشجو بوده‌اند و بقیه مهارت‌های فنی و صنعتی کسب کرده‌اند. تعداد این افراد در سال ۲۰۰۵ میلادی به ۳ هزار و ۸۰۰ نفر رسیده و در سال ۲۰۰۶ نیز ۳۵ درصد رشد داشته است.

براساس آمارهای وزارت امنیت عمومی چین در سال ۲۰۰۵ میلادی بیش از ۱۱۰ هزار نفر از شهروندان چینی به ۱۶ کشور آفریقایی سفر کرده‌اند که این در مقایسه با ظرفیت‌های توریستی آفریقا رقم بسیار ناچیزی است. عدم امنیت برای گردشگران یکی از دلایل اصلی سرعت پایین پیشرفت صنعت توریسم در قاره آفریقا عنوان می‌شود. چین در سال‌های اخیر به یک شریک تجاری بزرگ برای کشورهای آفریقایی تبدیل شده است و حجم بالای مبادلات با چین و مقادیر قابل توجه ورود محصولات و تولیدات چینی به بازار کشورهای آفریقایی موبد این مسئله است.

حجم مبادلات تجاری بین چین و کشورهای آفریقایی در سال ۲۰۰۵ به ۳۹ میلیارد و ۷۰۰ میلیون دلار و در سال ۲۰۰۶ با رشدی ۴۰ درصدی به ۵۵ میلیارد دلار رسید. و این کشور قصد دارد تا این رقم را تا سال ۲۰۱۰ به بیش از ۱۰۰ میلیون دلار برساند؛ در

حالی که این میزان در سال ۱۹۵۰ تنها رقم ناچیز ۱۰ میلیون دلار بوده است. از آن سو کشورهای آفریقایی نیز مجموعاً ۲۱ میلیارد دلار به چین صادرات داشته‌اند که اکثراً قهوه، کاکائو و الماس بوده است. در حال حاضر نزدیک به ۸۰۰ دفتر نمایندگی شرکت‌های چینی در قاره آفریقا تأسیس شده‌اند که تقریباً نیمی از آنها با سرمایه ۲/۲ میلیارد دلار در حال فعالیت هستند. در قاره آفریقا تنها ۳۹ درصد افراد در مشاغل رسمی فعالیت می‌کنند.^(۳)

شرکت‌های معدنی چندملیتی قادر به رقابت با توان صنعتی و معدنی چین در آفریقا نخواهند بود. ماه گذشته در یک نشست خصوصی در گردهمایی سران سیاسی و اقتصادی جهان در Davos سوئیس، شرکت‌های صنعتی و معدنی بزرگ درخواست کرده‌اند که با نفوذ فزاینده چین در آفریقا مبارزه کنند. گفته می‌شود که شرکت‌های انگلیسی - آمریکایی و Rio Tinto بسیار نگران و وحشت‌زده از چین هستند چون این کشور توانسته است در آفریقا به بهترین منابع معدنی دست یافته و با تأمین و احداث نیازهای وسیع زیربنایی در کشورهای آفریقایی حق ویژه بهره‌برداری از این منابع در این کشورها را به دست می‌آورد. چین سرمایه‌گذاری‌های قابل ملاحظه‌ای در کشورهای آفریقایی مانند زامبیا، آنگولا، الجزایر، نیجریه، زیمبابوه، گابن و آفریقای جنوبی کرده است. به‌عنوان مثال، زیمبابوه یک قرارداد برای تأمین برق به جای کروم با چین امضا کرد که شرکت‌های چینی با استخراج معادن کروم در زیمبابوه سه نیروگاه برق ذغالی در آنجا احداث خواهند کرد. همچنین، شرکت معدنی فلزات غیرآهنی چین اعلام کرده است که در نظر دارد در دو پروژه سرب و روی در زامبیا سرمایه‌گذاری کرده و به جای آن کنساتره آن را استفاده کند.

اهداف چین دستیابی به مواد اولیه در خارج از مرزهای خود است تا پاسخگوی

نیاز های رشد سریع و وسیع خود باشد، یکی از اهداف چین افزایش تولید فولاد ضدزنگ است که برهمن اساس فعالیت‌های شرکت‌های این کشور در بخش فروکروم در آفریقا بالا است. حتی چین با کشورها و دولت‌های آفریقایی که از اعتبار چندان بالایی برخوردار نیستند اتحاد برقرار کرده است. چین در ازای حق استخراج مواد معدنی غالباً خدمات مهندسی در زمینه بازسازی و احداث راه، بنادر، پل، راه‌آهن، سد و نیروگاه‌های برق ارائه می‌دهد. شرکت‌های بزرگ چندملیتی احساس می‌کنند که دیگر جایی در معادن آفریقا ندارند چون چین در ازای ایجاد انگیزه به بهترین منابع معدنی دست یافته و شرکت‌های بزرگ قادر به رقابت با چینی‌ها در این حوزه‌ها نیستند. کشورهای آفریقایی فقیر هستند و تشنه سرمایه‌گذاری خارجی‌ها در بخش‌های مختلف خود هستند.

چین در سراسر آفریقا تلاش گسترده‌ای را برای خرید مواد خام کلیدی نظیر نفت، ذغال‌سنگ، مس و کبالت آغاز کرده است و در حال حاضر، کشور مهم سرمایه‌گذار در آفریقا است به طوری‌که در ده سال گذشته تجارت بین این دو کشور چهار برابر شده است. چین در قبال بدست آوردن مواد خام کلیدی برای کشورهای آفریقایی جاده و بیمارستان می‌سازد. نگرانی مردم آفریقا این است که چین با وارد کردن کالاهای ارزان به آفریقا و همچنین استخدام کارگران با دستمزدهای کم، ضربه‌ای به کالاهای مشابه در آفریقا بزند و کارگران آفریقایی از جانب چینی‌ها تنها به دلیل نیاز استثمار شوند. همچنین، مردم آفریقا از آن بیم دارند که مواد خام کشورهای آفریقایی توسط چینی‌ها به یغما برده شود، ولی در قبال آن چینی‌ها مهارت خاصی به آنها یاد ندهند که این خود در نهایت بازنده اصلی مردم آفریقا هستند که مواد خام خود را از دست می‌دهند و سودی هم از آنچه که چین در آفریقا انجام می‌دهد نبرده‌اند.

فرانسه و آفریقا

سارکوزی که با وعده انجام تغییرات اساسی در سیاستهای کلان فرانسه در انتخابات به پیروزی رسید، اعلام کرده است که فرانسه می‌خواهد مناسباتش را با آفریقا براساس اصل «برابری و مشارکت» تنظیم کند و به همین منظور سیاست متفاوتی را از آنچه در گذشته دنبال کرده است، در پیش خواهد گرفت و تقویت رابطه با مغرب عربی را در اولویت قرار داد و در اولین سفرهای خود به الجزایر و مغرب سفر کرد و قراردادهایی مختلف با این کشورها امضا کرد. وی در همین رابطه از ابتکار ۲/۵ میلیارد یورویی فرانسه برای حمایت مالی از دو هزار کمپانی آفریقایی خبر داد و گفت: این حمایت‌ها در پنج سال آینده به ایجاد ۳۰ هزار فرصت شغلی جدید در آفریقا کمک خواهد کرد. به گفته وی، اژانس توسعه فرانسه اقدام به تأسیس یک صندوق سرمایه‌گذاری با سرمایه اولیه ۲۵۰ میلیون یورو خواهد کرد و علاوه بر آن ۲۵۰ میلیون یورو اعتبار نیز در اختیار موسسات کوچک اقتصادی قرار خواهد گرفت. در مرحله سوم این برنامه ۲/۵ میلیارد یورو تعهد مالی برای حمایت از بخش‌های اقتصادی خصوصی ایجاد خواهد شد و مجموع تعهدات مالی فرانسه نسبت به کشورهای آفریقایی زیر خط صحرا، در ۵ سال آینده، به ده میلیارد یورو افزایش خواهد یافت. رئیس‌جمهور فرانسه در این سال سفرهایی به کشورهای آفریقایی از جمله الجزایر و آفریقای جنوبی داشت و پذیرای تعدادی از رهبران از جمله معمر قذافی بود. وی استعمار را محکوم کرد اما حاضر به عذرخواهی از مردم این کشور نشد. «نیکلای سارکوزی» نیز دیدار رسمی دو روزه ای را از آفریقای جنوبی انجام داد و طی آن تلاش کرد، چهره متفاوتی را از آنچه تاریخ استعمار آفریقا توسط فرانسه به ثبت رسانده است،

ارائه دهد. دیدار سارکوزی از آفریقای جنوبی با امضای چندین موافقتنامه همکاریهای اقتصادی و تجاری بین دو کشور همراه شد. دو کشور موافقتنامه‌های جداگانه‌ای را در زمینه‌های جهانگردی، انرژی، نظامی حمل و نقل، علوم و فناوری و تربیت نیروی انسانی ماهر امضاء کردند. سارکوزی در این سفر توسط نمایندگان ۴۰ کمپانی بزرگ فرانسه، همراهی شد. فرانسه هشتمین شریک تجاری بزرگ آفریقای جنوبی محسوب می‌شود، به طوریکه ارزش تجارت بین دو کشور به ۲/۱ میلیارد یورو در سال گذشته میلادی رسید. در جریان سفر سارکوزی به آفریقای جنوبی، کمپانی فرانسوی آلستام یک قرارداد ۱/۳۶ میلیارد یورویی برای ساخت یک نیروگاه برقی با سوخت زغال سنگ امضاء کرد. این نیروگاه ۴ هزار و ۷۵۰ مگاواتی که شش توربین خواهد داشت، تا سال ۲۰۱۴ میلادی در ایالت «امپومولانگای» آفریقای جنوبی احداث خواهد شد. آلستام نوامبر سال گذشته نیز برنده مناقصه نیروگاه زغال سنگ ۴۸۰۰ مگاواتی در لفالاله که نخستین نیروگاه از نوع خود در آفریقای جنوبی طی بیست سال گذشته خواهد بود، شد.

رئیس جمهوری فرانسه همچنین در واکنش به نگرانیهای رهبران آفریقایی از دخالت‌های پاریس در تنظیمات امنیتی آفریقا گفت که پاریس بزودی درباره موافقتنامه‌های نظامی خود با کشورهای آفریقایی تجدید نظر خواهد کرد. سارکوزی تأکید کرد، فرانسه به هیچ وجه تصمیم ندارد موافقتنامه‌های نظامی خود را با آفریقا باطل کند، بلکه هدف از این اقدام انطباق اهداف این موافقتنامه‌ها با واقعیت‌های جدید آفریقا می‌باشد. رئیس جمهوری فرانسه تصریح کرد، پاریس مایل است برخلاف گذشته همکاریهای نظامی خود را با کشورهای آفریقایی به طور «شفاف» به اطلاع افکار عمومی دو طرف برساند. از نظر

سارکوزی مهم‌ترین عنصر این تغییر رویکرد تجدیدنظر در کلیه توافقات نظامی فرانسه با کشورهای آفریقایی خواهد بود که به گفته وی باید از صورت پنهانی و محرمانه به همکاریهای شفاف و به روز شده تغییر یابند. سارکوزی گفت، فرانسه مایل نیست همچون گذشته نقش «پلیس» منطقه را در آفریقا بازی کند، بلکه ترجیح می‌دهد به سمت تقویت همکاریهای امنیتی با «اتحادیه آفریقا» حرکت کند. «تابو امبکی» رئیس جمهوری آفریقای جنوبی در واکنش به اظهارات سارکوزی، این تصمیم فرانسه را «نقطه عطفی» در تاریخ آن کشور دانست و گفت که چنین اقدامی می‌تواند، بخشی از پایان «روند استعمار آفریقا» تلقی شود. ناظران سیاسی درباره تمایلات واقعی فرانسه برای تغییر سیاست نظامی گری این کشور در آفریقا ابراز تردید کردند، به ویژه آنکه اظهارات سارکوزی در فاصله کوتاهی پس از تازه‌ترین دخالت‌های این کشور در چاد صورت می‌گیرد.

مستعمرات فرانسه در آفریقای مرکزی و غرب آفریقا در سال‌های ۱۹۶۰ میلادی استقلال یافتند، ولی فرانسه همچنان با استفاده از ابزارهای نظامی و مالی به حمایت از دولت‌های خودکامه در این مناطق ادامه می‌دهد. فرانسه تنها کشور استعمارگر غربی است که دارای پایگاه‌های نظامی ثابت در آفریقا است و حداقل ده هزار نیروی نظامی این کشور در کشورهای گابن، جیبوتی، سنگال، ساحل عاج، چاد و جمهوری آفریقای مرکزی مستقر هستند.

سارکوزی در سخنرانی خود در پارلمان آفریقای جنوبی سعی کرد، نقش رهبران آفریقایی را در حل مسائل مهم جهان برجسته کند. سارکوزی با بیان اینکه اداره جهان بدون دخالت دادن رهبران آفریقایی کاری «خطرناک و غیر واقع بینانه» است، اعلام کرد:

فرانسه در حال تغییر دادن رویکرد خود در قبال مسائل آفریقا می‌باشد. وی به نمایندگان پارلمان آفریقای جنوبی گفت، پاریس مایل نیست، دخالت‌هایش در آفریقا دائمی باشد و به اعتقاد وی دوره روابط نامساوی بین دو طرف به پایان رسیده است. سارکوزی ضمن دفاع از ضرورت ایجاد اصلاحات ساختاری در سازمان ملل متحد، از درخواست کشورهای آفریقایی برای داشتن حداقل یک کرسی دائمی در شورای امنیت این سازمان حمایت کرد. وی همچنین از افزایش اعضای گروه کشورهای توسعه یافته صنعتی، موسوم به «گروه ۸» و پذیرفتن نمایندگانی از کشورهای آفریقایی، آمریکای لاتین و آسیا در این گروه استقبال کرد. سارکوزی گفت، آفریقای جنوبی باید به‌عنوان عضو پنجم کشور پیشرفته در حال توسعه، موسوم به «گروه ۵» به جرگه گروه ۸ بپیوندد.

مهاجرت اتباع آفریقایی به اروپا از جمله دیگر موضوعاتی بود که در گفت و گوهای سارکوزی با همتای آفریقای جنوبی وی مورد توجه قرار گرفت. رییس جمهوری فرانسه گفت، به اعتقاد وی مهاجرت‌ها به اروپا باید کنترل شود، برای اینکه آثار اقتصادی و اجتماعی قابل ملاحظه‌ای را به کشورهای میزبان تحمیل می‌کند. سارکوزی هشدار داد، در صورت نبود مکانیزم‌های کنترلی، کشورهای میزبان ممکن است، شاهد «خسوف‌های نژادی» و افزایش پدیده «مهاجرت ستیزی» باشند. همه ساله ۲۰۰ هزار خارجی به فرانسه مهاجرت می‌کنند که ۶۵ درصد آنها را اتباع کشورهای آفریقایی تشکیل می‌دهند. وی خطاب به رهبران اروپا و آفریقا گفت: آنها باید تلاش کنند، روند این مهاجرت‌ها معکوس شود و در عین حال به روند مبارزه با جرایم سازماندهی شده، به خصوص قاچاق انسان، شدت بخشند.

سفر قذافی به فرانسه

قذافی از سال ۱۹۷۳، نخستین بار به دعوت رئیس جمهوری فرانسه به این کشور سفر می‌کند. دو کشور در اولین روز سفر رهبر لیبی به فرانسه یادداشت تفاهمی امضا کردند که شامل فروش فهرستی از تجهیزات از جمله جنگنده رافال و بالگرد به لیبی است که مذاکرات درخصوص آن تا اول ژوئیه ادامه داشت. این فهرست شامل چهارده جنگنده رافال، سی و پنج بالگرد از نوع تیگروفنک، شش فروند کشتی و جنگ افزارها و رادارهای ضد موشک و همچنین نوسازی هواپیماهای میراژاف ۱ می‌شود که پیش از این به لیبی فروخته شده بود. در این سفر لیبی قرارداد مهمی برای خرید سامانه موشک‌های ضد زره و ضد تانک از نوع میلان به ارزش ۱۶۸ میلیون یورو (۲۳۰ میلیون دلار) با فرانسه امضاء کرد. همچنین لیبی قرارداد دیگری به ارزش ۱۲۸ میلیون یورو برای خرید سامانه پیشرفته ارتباطات از نوع تترا برای پلیس و نیروهای امنیتی خود با فرانسه منعقد کرده است.

پس از این که اروپا در دهه ۱۹۹۰ فروش اسلحه به لیبی را ممنوع کرد این اولین قراردادهای تسلیحاتی می‌باشد در صورت نهایی شدن فروش رافال به لیبی این اولین مورد فروش آن به یک کشور خارجی خواهد بود؛ چرا که این هواپیمای جنگنده که توسط شرکت هواپیماسازی داسو ساخته می‌شود تاکنون موفقیتی برای صادرات به دست نیاورده است.^(۸)

سفر صدر اعظم آلمان به آفریقا

صدر اعظم آلمان در نخستین سفر خود به آفریقا از کشورهای اتیوپی دیدار کرد. ایده سفر به آفریقا از زمان ریاست آلمان بر گروه ۸ به وجود آمد؛ اما وی در اکتبر ۲۰۰۷ عازم آفریقا

گردید. وی در این سفر آفریقا را «قاره همسایه» خواند و تأکید کرد که باید به آن توجه بیشتری نشان داد. آلمان خواهان آنست که با کشورهای نظیر آفریقای جنوبی که مهم‌ترین طرف اقتصادی آلمان در این قاره است، روابط گسترده‌تری ایجاد کند. مرکل معتقد است، کمک مالی آلمان برای رشد و توسعه‌ی آفریقا، تنها در کشورهایی که در آن‌ها «اراده‌ی سیاسی و تشکیلات درخور وجود دارند»، مفید خواهد بود. «تنها کشورهایی که تا اندازه‌ای امن اند، کشورهایی که پول را حیف و میل نمی‌کنند، کشورهایی که در آن‌ها فقرزدایی صورت گرفته و انسان‌ها در آن‌ها حقوقی دارند، تنها این کشورها می‌توانند به گونه‌ای مستمر با فقر مبارزه کنند.» دولت آلمان قصد دارد، میزان کمک‌های مالی خود را تا سال ۲۰۰۸ به ۷۵۰ میلیون یورو برساند. آفریقا به‌عنوان منبع انرژی، بازار عرضه کالا در آینده و مرکز تولید کالاهای شرکت‌های آلمانی، برای اقتصاد آلمان جذاب است و در برنامه‌ریزی گسترش مناسبات برای رشد بیشتر می‌تواند جای ویژه‌ای داشته باشد.

نشست اروپا - آفریقا

دومین نشست سران کشورهای عضو اتحادیه‌های اروپا و آفریقا، پس از چهار سال وقفه، در روزهای هفدهم و هجدهم آذرماه جاری در لیسبون برگزار شد. این نشست که پس از نشست هفت سال پیش در مصر، دومین نشست سران آفریقا - اروپا به شمار می‌آید، موضوعات مختلف و متنوعی در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، موضوع مهاجرت و مسائل زیست محیطی را در دستور کار داشت. تشکیل این نشست، پس از برگزاری نشست‌های دیگر سران آفریقا با دیگر قطب‌ها و قدرت‌های سیاسی و اقتصادی جهان و اشتیاق قدرت‌های بزرگ به توسعه روابط با قاره آفریقا، نشان دهنده جایگاه مهم و رو به رشدی

است که قاره سیاه در عرصه سیاست و اقتصاد جهانی کسب کرده است.

ترکیه و آفریقا

ترکیه از سال ۱۹۹۸ برنامه بازگشایی بازار به سوی آفریقا را برای گسترش روابط خود با این قاره تصویب کرده است و برنامه مبادلات تجاری خود را از ۱۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۶ قرار است به ۳۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۰ برساند. این کشور نیز قرار است که ۱۰ سفارتخانه جدید در آفریقا افتتاح نماید. آمار نشان از رشد چشم گیر ارزش صادرات ترکیه به آفریقا از ۴۴۹ میلیون دلار در سال ۲۰۰۳ به ۲/۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۷ رسیده است برای مثال صادرات ترکیه به آفریقای جنوبی بیش از ۴ برابر یعنی از ۱۲۱ میلیون دلار در سال ۲۰۰۳ به ۵۷۱ میلیون دلار در سال ۲۰۰۷ رسیده است. همچنین پیش بینی شده است که سرمایه گذاری خارجی این کشور در آفریقا در سال های آینده در بخش حمل و نقل، صنعت و توریسم به بیش از ۴ میلیارد دلار برسد. در سال جاری روسای جمهور سودان و سنگال به ترکیه سفر کردند. در دسامبر ۲۰۰۷، وزیر امور تجارت خارجی ترکیه، متذکر شد، تجارت دو جانبه بین سودان و ترکیه از رقم ۳۵ میلیون دلار در سال ۲۰۰۲ به حدود ۳۰۰ میلیون دلار در سال ۲۰۰۷ افزایش یافته است. او همچنین اضافه کرد که هم اکنون ۱۰۰ شرکت ترک در سودان مشغول به کار هستند. ترکیه در سال ۲۰۰۶ مدرسه‌ای را در سودان افتتاح کرد.

تحولات جمهوری اسلامی ایران و قاره آفریقا

از مهم ترین موضوعات طرفین در سال ۱۳۸۶ می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. سفر رئیس جمهور به الجزایر

۲. سفر رئیس‌جمهور به سنگال و شرکت در اجلاس سران کشورهای اسلامی (اسفند)
۳. سفر رئیس‌جمهور سنگال به ایران
۴. سفر رییس کمیسیون اتحادیه آفریقا به ایران (خردادماه)
۵. سفر معاون رئیس‌جمهوری تانزانیا به ایران (آبان ماه)
۶. انتخاب استان فارس به‌عنوان استان معین برای همکاری با قاره آفریقا
۷. سفر معاون اول رییس‌جمهور به لیبی و جیبوتی
۸. دیدار وزیر تعاون از ساحل عاج به همراه یک هیئت اقتصادی متشکل از ۵۰ اتحادیه و شرکت تعاونی
۹. اجلاس همکاریهای مشترک ایران و گامبیا
۱۰. همکاری دفاعی ایران و آفریقا: دیدار وزیر دفاع از سنگال و سودان:
۱۱. دیدار رئیس‌مجلس از مصر و سودان (بهمن)
۱۲. دیدار نخست‌وزیر لیبی از ایران (خردادماه)
۱۳. دیدار رئیس‌مجلس ملی جیبوتی (دی ماه)
۱۴. دیدار وزیر صنایع، انرژی و سرمایه‌گذاری تونس از ایران (آبان ماه)
۱۵. دیدار وزرای انرژی، نفت و مسکن اسفند ۱۳۸۶
۱۶. دیدار وزیر امور خارجه از مالاوی (آبان ماه)
۱۷. بازگشایی سفارت گامبیا و کومور در تهران
۱۸. معرفی و پذیرش سفیر اکردیته اریتره

دیدارهای وزیر امور خارجه از آفریقا

منوچهر متکی، وزیر خارجه جمهوری اسلامی ایران، در اواخر سال ۱۳۸۶ نیز یکی از سفرهای پایانی خود را در قاره آفریقا سپری کرد وی که در اسفند ۱۳۸۵ در آفریقای جنوبی به سر می‌برد، یک سال بعد برای شرکت در اجلاس وزرای خارجه سازمان کنفرانس اسلامی عازم سنگال شد. وی همچنین امسال نیز علاوه بر همراهی رییس جمهور در سفرهای آفریقایی (سنگال - و الجزایر) سه سفر جداگانه دیگر به این قاره داشت ۱. سفر به کنیا، مالاوی و تانزانیا ۲. سفر به اتیوپی برای شرکت در اجلاس اتحادیه آفریقا ۳. سفر به بروندي و زیمبابوه

سال ۲۰۰۸: نقطه عطف همکاری‌های ایران و آفریقا

«ایران از ابتدا حامی و یاور ملت‌های آفریقایی بوده و خود را شریک واقعی برای مردم این قاره می‌داند و درصدد است، روابط خود را بیش از گذشته گسترش دهد و در برنامه توسعه آن مشارکت کند (بخشی از پیام رئیس جمهور به دهمین اجلاس ایران اتحادیه آفریقا بهمن ۱۳۸۶، آدیس آبابا)

بحث برگزاری اجلاس مشترک ایران و آفریقا نخستین مرتبه توسط وزیر امور خارجه در مراسم گرامیداشت روز آفریقا (۴ خرداد ماه ۱۳۸۶) اعلام گردید» در راستای تقویت روابط کشور با آفریقا مصمم هستیم در آینده ای نزدیک اجلاس ایران و آفریقا در سطح وزرای امور خارجه را برگزار کنیم که بزودی جزئیات آن را اعلام خواهیم کرد. وی با اشاره به سیاست خارجی ایران در قبال آفریقا افزود: وزارت امور خارجه ایران طرح همکاری بیشتر

با آفریقا را با جدیت پیگیری می‌کند.»

همچنین وزیر امور خارجه اعلام کرد که: نگاه ما به آفریقا به‌عنوان قاره‌ای خدامحور، تمدن خیز، استقلال طلب، زجر کشیده، مظهر عشق ورزی، آزادی و آزادی خواهی است. قاره‌ای که انسان‌های بزرگی در دامن پرورانده و به جامعه بشریت و تاریخ آن تحویل داده است. آقای ماندلا آخرین شاهد زنده دوران استعمار، تبلور مقاومت، صبر و پیروزی است که آخرین سنگرهای آپارتاید را برای همیشه در هم فرو ریخت و به بایگانی تاریخ سپرد. همچنین این موضوع به طور گسترده در در حاشیه نشست اتحادیه آفریقا اعلام گردید: به منظور معرفی ظرفیت‌های موجود در ایران و بهره برداری از این ظرفیتها بزودی اجلاس مقدماتی کارشناسی ارشد متشکل از معاونین وزیران امور خارجه کشورهای آفریقایی در تهران تشکیل و سپس در آینده ای نزدیک اجلاس وزیران امور خارجه آفریقایی در ایران برگزار می‌گردد. اجلاس معاونان وزارت امور خارجه کشورهای عضو اتحادیه آفریقا به شناسایی ظرفیت‌های ایران و زمینه‌های همکاری درسه محور سرمایه گذاری تجارت و اجرای پروژه‌ها خواهد پرداخت و زمینه را برای برگزاری اجلاس وزرای خارجه آفریقا و ایران آماده می‌کند.

در سفر وزیر امور خارجه به منظور شرکت در اجلاس سران اتحادیه آفریقا، رئیس جمهور نیز در پیامی با اشاره به ابتکار برگزاری نشست مشترک بین ایران و کشورهای آفریقایی در تهران ابراز اطمینان کرده است این نشست فرصت تبادل نظر و اتخاذ سازوکارهای عملی برای توسعه و تعمیق روابط و نحوه مشارکت در برنامه‌های توسعه را فراهم خواهد کرد. در پیام رئیس جمهوری اسلام‌ای ایران به سران کشورهای آفریقایی

همچنین آمده است: نشست تهران اهداف دو طرف را برای تأمین منافع متقابل برآورده خواهد کرد و مشارکت فعال رهبران آفریقایی در این نشست، نشان از همدلی اعضای اتحادیه و اراده سیاسی آنان در توسعه روابط با کشور دوست و برادرشان ایران خواهد بود. (پیام رئیس جمهور به اجلاس سران آدیس آبابا)

دعوت ایران از معاونان وزارت امور خارجه کشورهای عضو اتحادیه آفریقا برای شرکت در اجلاس مشترک در تهران، اقدامی برای گسترش روابط دو جانبه و دسته جمعی در زمینه های اقتصادی و فرهنگی، همچنین صدور خدمات فنی، مهندسی و عمرانی و سرمایه گذاری های مشترک است. مهم ترین زمینه همکاری ایران با کشورهای آفریقایی را در زمینه های استخراج نفت، گاز و دیگر منابع معدنی است: همکاری ایران در زمینه صنعت خودروسازی که هم اکنون با برخی کشورهای آفریقایی در حال انجام است می تواند به دیگر کشورهای آفریقایی نیز گسترش یابد. همچنین جمهوری اسلامی ایران می تواند از طریق فرستادن کارشناس و مهندس به کشورهای آفریقایی به پیشرفت صنعتی این کشورها کمک کند. قاره آفریقا، ۵۴ کشور و نزدیک ۹۰۰ میلیون نفر جمعیت دارد. اقتصاد این قاره، اگرچه اغلب، تأمین کننده صرف مواد اولیه کشورهای صنعتی بود، اما با شکل گیری اتحادیه آفریقا و نگاه جدید این قاره به آینده، افق های روشنی فراروی کشورهای آفریقایی قرار گرفته است. رقابت جدید آمریکا، اروپا، روسیه و چین برای سرمایه گذاری در آفریقا و بهره گیری از ظرفیت ها و بازار گسترده این قاره، از ویژگی های آفریقا در شرایط کنونی است.

القاعمرکناره هم که در دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امورخارجه مرکز

مطالعات آفریقا سخنرانی نمود با اشاره به خاطرات خوب سفر اخیر خود به تهران از عزم این اتحادیه برای برگزاری نشست برخی سران کشورهای آفریقایی با جمهوری اسلامی ایران خبر داد. وی با قدردانی از تلاش‌های ایران در گسترش روابط با آفریقا، ارائه چهره واقعی و به دور از جنجال ناشی از تبلیغات کشورهای غربی ضد ایران نزد کشورهای آفریقایی و چهره واقعی آفریقا نزد ایرانیان را از جمله اهداف مهم برگزاری نشست سران ایران و آفریقا دانست. رئیس کمیسیون اتحادیه آفریقا همچنین گفت: ایران و آفریقا برای گسترش روابط خود با یکدیگر نیاز به واسطه نداشته‌اند و باید در این راه هرچه بیشتر تلاش کنند.

دیدارهای متکی در حاشیه اجلاس اتحادیه آفریقا

منوچهر متکی در این دیدارها سال ۲۰۰۸ را سال گسترش روابط با آفریقا ذکر کرد و گفت: اجلاس ایران و آفریقا در سطح معاونین وزرای خارجه که به زودی در تهران برگزار خواهد شد به شناسایی ظرفیت‌های ایران و زمینه‌های همکاری در سه محور سرمایه‌گذاری تجارت و اجرای پروژه‌ها خواهد پرداخت و زمینه را برای برگزاری اجلاس وزرای خارجه آفریقا و ایران آماده می‌کند. رئیس جمهور الجزایر در دیدار با متکی ضمن استقبال از اجلاس ایران و آفریقا در زمینه فعالیت‌های صلح آمیز هسته‌ای از همکاری‌های ایران و آژانس حمایت و بر ضرورت توجه به گزارش‌های البرادعی تأکید کرد. روسای جمهور سودان، جیبوتی، بورکینافاسو، موریتانی، مالی، زیمبابوه و نامیبیا، نخست وزیر لسوتو، و وزرای امور خارجه غنا و چاد اعلام آمادگی خود را برای شرکت در اجلاس ایران و آفریقا اعلام کردند.

دیدار رئیس کمیسیون اتحادیه آفریقا از ایران

این دیدار که با دعوت ریاست جمهوری و وزارت امور خارجه صورت گرفت. نقش مهمی در گسترش روابط ایران و قاره آفریقا و نشان از این دارد که جمهوری اسلامی ایران، تمایل دارد تا با تمام قاره و براساس مصوبات اتحادیه روابط داشته باشد. در این سفر آلفا عمر کناره دیدارهایی با مقامات جمهوری اسلامی داشتند. رییس جمهور در دیدار آلفا عمر کناره رئیس اتحادیه آفریقا اعلام کرد که «ایران به لحاظ انسانی و عاطفی یک احساس همبستگی بالایی با آفریقا دارد... و ایران برای هر نوع همکاری با این اتحادیه و ملت‌های آفریقایی آمادگی دارد.» در این سفر رییس کمیسیون اتحادیه آفریقا در دفتر مطالعات سیاسی وزارت امور خارجه پیرامون اتحادیه آفریقا و موضوعات روز آفریقا سخنرانی کردند. وی در مورد نقش ایران در قاره آفریقا اظهار داشت:

«به اعتقاد من ایران شریک بسیار بزرگی برای آفریقا است. طی چند سال اخیر ایران نشان داده که اهمیت فراوانی برای منافع آفریقا قائل است. وجود سفارتخانه‌های آفریقایی در تهران نمونه‌ای قابل تأمل برای اثبات این واقعیت است. مسافرت‌های مسئولان سیاسی ایران به آفریقا و مسئولان آفریقایی به ایران نیز افزایش یافته و این ارتباطات روزه روز بیشتر می‌شود. ایران همچنین تعهد بسیاری برای انجام پروژه‌های متفاوت در آفریقا دارد. همه ما در آفریقا دریافته‌ایم که ایران ویژگی‌ها و توانمندی‌های منحصر به فردی دارد. کشور شما دارای تاریخ و فرهنگی غنی با منابع طبیعی فراوان است. این کشور همواره نشان داده که متکی به خود و خودکفاست. آفریقا به این باور رسیده که ایران یک

شانس بزرگ برای جامعه جهانی است که مسئولان آن رویکردی مثبت به دنیا دارند. ایرانی‌ها می‌دانند تصویری که از آفریقا در دنیا وجود دارد واقعیت قاره ما نیست. از طرفی آفریقا هم وضعیت و جایگاه استراتژیک قابل توجهی در دنیا دارد. این قاره در ۳۰ سال آینده بزرگ‌ترین بازار دنیا خواهد شد. اگر وضعیت سیاسی، اقتصادی، آموزشی، بهداشت و صلح در آفریقا تقویت شود بازار بسیار مهمی برای دنیا می‌شود. در آفریقا می‌توان کارهای بزرگی کرد و آفریقایی‌ها نیز می‌توانند دست به کارهای بزرگی بزنند. این قاره ۵۴ کشور در سازمان ملل دارد. به همین واسطه، این سازمان بدون کمک آفریقا قادر به اتخاذ تصمیمات بزرگ نیست. ایران به جایگاه استراتژیک آفریقا واقف است. ایران از لحاظ رویکردهای انسان دوستانه و فکری نمی‌تواند به آفریقا بی‌اعتنا باشد و انسجام این قاره را بی‌اهمیت تلقی کند. ایران می‌داند که اگر وضع آفریقا بهبود پیدا نکند فاجعه‌ای برای همه دنیا خواهد بود.

مشکل فقر یکی از مهم‌ترین مباحث مهم در دنیای امروز است و در حاشیه قرار دادن آفریقا و موضوع فقر در آن یک خطر بزرگ خواهد بود. این قاره در ۳۰ سال آینده صاحب یک میلیارد و نیم جمعیت خواهد شد و کسی نمی‌تواند به راحتی از کنار آن بگذرد. تصور کنید اگر این جمعیت در فقر زندگی کنند. ایران و آفریقا آگاهی متقابل از منافع اقتصادی یکدیگر و خود دارند. به همین جهت است که ما معتقدیم ایران و آفریقا با توجه به ویژگی‌های خاص خود و آگاهی متقابل از یکدیگر نیازی به وجود واسطه برای ارتباط با یکدیگر ندارند. البته قاره ما شرکای

دیگری نیز دارد اما ایران از آنها متمایز است ما می‌خواهیم در کنار ایران به
دنیای پر از صلح، اتحاد و عدالت دست پیدا کنیم»^(۱)

روابط با الجزایر

در پی سفر رئیس جمهور به الجزایر، چهار موافقتنامه همکاری در زمینه‌های فرهنگی، معاضدت قضایی، مسکن و حمل و نقل هوایی میان مقامات دو کشور امضا شد. از زمان تجدید روابط بین دو کشور از شهریور ۷۹ تاکنون ۳۳ توافقنامه در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی میان دو کشور به امضا رسیده است. لازم به ذکر است که این سومین سفر آفریقایی رئیس جمهور بود که قبل از آن سفر به گامبیا (شرکت در اجلاس سران اتحادیه آفریقا) تابستان ۱۳۸۵ و سفر به سودان در پایان سال ۱۳۸۵ صورت گرفته بود که این خود نشان از توجه دولت به روابط با این قاره دارد.

صدور خدمات به کشورهای آفریقایی

معاون بین‌الملل وزارت جهاد کشاورزی اعلام کرد با امضای قرارداد همکاری‌های کشاورزی با سودان و اتیوپی، ایران در بخش فناوری‌های زیستی، تهیه واکسن‌های دامی و انسانی و صادرات محصولات کشاورزی فعالیت خواهد کرد. برگزاری دوره‌های آموزش و ترویج کشاورزی، تدوین طرح تولید غله به ویژه ذرت در غنا، اجرای ۸۰ طرح مشترک توسعه کشاورزی در کشورهای کومور و گامبیا نیز از دیگر موارد همکاری با کشورهای آفریقایی است. این در حالی است که بخش خصوصی ایران نیز در اوگاندا برای تولید دانه‌های روغنی و فرآورده‌های لبنی و گوشت سرمایه‌گذاری کرده است.

همایش فرصت‌های اقتصادی تجاری ایران و آفریقا

در این همایش دو روزه که نمایندگانی از کشورهای مصر، الجزایر، تونس، سودان، آفریقای جنوبی، سنگال، چاد، لیبی، مغرب و کنیا در آن حضور داشتند راهکارهای افزایش صادرات کالا و خدمات فنی و مهندسی از ایران به کشورهای آفریقایی بررسی شد. میزان صادرات ایران به آفریقا در سال ۱۳۸۰، ۹۰ میلیون دلار بوده است. این رقم در سال‌های گذشته با رشد مواجه بود و به ۳۰۰ میلیون دلار رسید.

نمایشگاه کالاهای ایرانی در کشورهای آفریقایی

برپایی نمایشگاه‌های متعدد را یکی از راه‌های مهم معرفی توانمندیهای صنعت و تجاری ایران در دیگر کشورها دانست. یکی از مهم‌ترین بازارهای کشور ما آفریقا است. جمهوری اسلامی ایران از سال ۸۱ تا ۸۵ بیش از ۳۲ نمایشگاه در آفریقا برگزار کرده که بخش عمده این نمایشگاه‌ها را بخش خصوصی و با حمایت وزارت بازرگانی دایر کرده است. شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی نیز بر ضرورت تداوم برگزاری نمایشگاه‌های اختصاصی ایران در کشورهای هدف آفریقا توسط اتاق تعاون تأکید کرد و مقرر گردید که دولت معادل ۱۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۶ به منظور برگزاری نمایشگاه تجاری در ۲۰ کشور آفریقایی در اختیار اتاق تعاون قرار دهد. که میتوان به برگزاری نمایشگاه در الجزایر، کامرون، ساحل عاج و... اشاره کرد که در کنار آن مذاکرات درخصوص ایجاد احداث مرکز تجاری دائم ایران در بعضی از کشورها صورت گرفت که این خود نوید بخش حضور پررنگ ایران در این قاره می‌باشد. برای مثال می‌توان از افتتاح یک مرکز در داکار نام برد. این مرکز به منظور فروش و صدور کالا و خدمات فنی و مهندسی کشورمان در

منطقه غرب آفریقا، بازارگشایی صادراتی و توسعه سرمایه گذاری های فعالان اقتصادی و شرکت های ایرانی در این منطقه تاسیس شده است. صنایع غذایی و دارویی، ماشین آلات صنعتی، لوازم ساختمانی و بهداشتی، انرژی برق و صنایع خودروسازی در منطقه غرب آفریقا بازار مصرف مناسب تری دارد و این اولویت ها در نوع محصولاتی که قرار است صادرکنندگان ایرانی به طور گسترده عرضه کنند مورد توجه قرار گرفته است. جمعیت ۲۰۰ میلیون نفری منطقه غرب آفریقا، ثبات سیاسی و اقتصادی بازار خوب کشورهای منطقه، وجود بندر داکار به عنوان مهم ترین بندر ورودی و ترانزیت کالا از ویژگیها و مزیت های موجود برای سرمایه گذاری و عرضه کالاها و خدمات در این منطقه محسوب می شود.

راه اندازی رایزنی های بازرگانی

مراکز تجاری جمهوری اسلامی ایران در برخی کشورهای آفریقایی، کشورهای آسیای میانه و عراق و افغانستان تا نیمه نخست سال آینده راه اندازی می شود. مسئول رایزنان بازرگانی و مراکز تجاری خارج از کشور سازمان توسعه تجارت ایران در این راستا اعلام کرد که: ایجاد این مراکز به شناساندن کالا و خدمات فنی مهندسی جمهوری اسلامی ایران به دنیا کمک می کند و این امکان را فراهم می آورد تا توانمندیهای کشورمان به مردم جهان شناسانده شود و نیازهای بازار هدف برای تولید کنندگان و صادرکنندگان داخلی مشخص گردد. مسئول رایزنان بازرگانی و مراکز تجاری خارج از کشور سازمان توسعه تجارت ایران گفت: در حال حاضر اقدامات دامنه داری از سوی سازمان توسعه تجارت ایران برای ایجاد مراکز تجاری در کشورهای آسیای میانه و قفقاز، کشورهای حوزه

خلیج فارس و در راس آنها کشورهای آفریقایی، عراق و افغانستان انجام شده است. وی گفت: اگر این اقدامات در کوتاهترین زمان ممکن منجر به راه اندازی این مراکز نشود بطور قطع از کشورهای رقیب که برای حضور در این بازار به شدت فعالیت می‌کنند، عقب خواهیم ماند. وی یادآور شد این مراکز بصورت دایمی و با مشارکت سازمان توسعه تجارت ایران بخش‌های تولیدی و صادراتی مرتبط با اتاقهای بازرگانی و تعاون سراسر کشور راه‌اندازی و کالا و خدمات فنی - مهندسی مرتبط با نیاز مردم آن کشور ارائه خواهد شد.^(۱۰)

ایران بزرگ‌ترین صادرکننده نفت به آفریقای جنوبی

ایران ۱۹ درصد نفت خام مورد نیاز آفریقای جنوبی را در نیمه نخست سال ۲۰۰۷ تأمین کرده است. آفریقای جنوبی در این مدت ۶ میلیارد و ۸۰۰ میلیون دلار نفت خام وارد کرده است که نیمی از آن را ایران، عربستان و نیجریه تأمین کرده‌اند.

سفر یک هفته‌ای رییس قوه قضائیه به آفریقا

رییس قوه قضائیه در رأس هیئتی عالی‌رتبه از مسئولان قضائی، سفر یک هفته‌ای به دو کشور آفریقایی سنگال و مغرب داشتند که با هدف ارتقاء سطح همکاری‌ها در زمینه‌های قضایی صورت می‌گیرد چند توافقنامه دو جانبه قضایی را به تصویب مسئولان این کشورها نیز رسید. (تیر ۸۶)

ورود خودرو سازی ایران به آفریقا

شرکت ایران خودرو اعلام کرد که قصد دارد علاوه بر افزایش تولید برای داخل کشور، میزان صادرات خودرو در سال ۲۰۱۵ را به ششصد هزار خودرو به کشورهای مختلف

جهان برساند. شرکت ایران خودرو هم اکنون به ۳۲ کشور جهان از جمله سوریه، سنگال، ترکیه، و روسیه خودرو صادر می‌کند و تلاش دارد این رقم را از خلال پیاده کردن طرح‌های استراتژیک از جمله انتقال تجارب کاری فنی به کشورهای اسلامی که سالانه بیش از ۱۷ میلیون خودرو وارد می‌کنند به ۴۰ کشور برساند^(۱۱) در این راستا مدیر امور آفریقا در معاونت صادرات ایران خودرو اعلام کرد: این شرکت برنامه منسجم و مدونی را برای حضور فعال در بازار خودروی آفریقا تدوین کرده و قصد دارد چندین پایگاه مهم فروش در بازارهای هدف این قاره ایجاد می‌کند و اعلام کرد که برای حضور در بازار خودروی آفریقا بیش از هر چیز، به امکان سنجی جامع نیاز است.

ایران در سنگال پالایشگاه و واحد پتروشیمی می‌سازد

دولت سنگال در اعلامیه ای که در پایتخت این کشور منتشر شد عنوان کرد که ایران در این کشور یک پالایشگاه و واحد پتروشیمی احداث خواهد کرد و همچنین طرح‌های موجود برای ساخت کارخانه تولید خودرو در این کشور را سرعت خواهد بخشید. این بیانیه پس از برگزاری نشست اعضای کابینه دولت سنگال منتشر شد که در این نشست رییس جمهور این کشور اعضای کابینه را در جریان مذاکرات با مقامات ایرانی در هفته گذشته قرار داد. رییس جمهور سنگال با قدردانی از تصمیم ایرانی‌ها برای اجرایی کردن توافقات امضا شده تأکید کرد که احداث پالایشگاه و واحد پتروشیمی و همچنین کارخانه تولید خودرو سرعت خواهد گرفت.

راه اندازی خط تولید سمند در سنگال

مدیرعامل گروه صنعتی ایران خودرو گفت: ایران خودرو در تلاش برای توسعه بازارهای

هدف در آفریقا، سمند را که برنامه تولید آن در سنگال در دستور کار قرار گرفته است به ده کشور که عمدتاً در غرب این قاره قرار دارند صادر می‌کند. شرکت ایران خودرو با همکاری بخش خصوصی و دولتی سنگال تمام امکانات خودرو بکار گرفته تا خط تولید این خودرو را امسال مورد بهره‌برداری قرار دهد. وی با بیان اهمیت بازار آفریقا در روند جهانی شدن ایران خودرو اظهار داشت: ایران خودرو با یک هدف راهبردی در راستای سیاست‌های دولت که توجه ویژه‌ای برای سرمایه‌گذاری صنعتی و اقتصادی در این قاره دارد، تولید سمند موسوم به ماندروی را در سنگال پی‌ریزی کرده است. مدیر پروژه سمند سنگال نیز در مردادماه اعلام کرد که با هدف حضور سریعتر محصولات ایران خودرو در بازار سنگال و نوسازی ناوگان تاکسیرانی آن کشور تا قبل از احداث و راه‌اندازی کارخانه تولید سمند در شهر تیس، تاکسیهای سمند EL به صورت SKD2 به آن کشور صادر می‌شوند، در این ارتباط با مساعدت مقامات سنگالی، یک مجموعه مونتاژ و تکمیل تاکسی‌ها به انضمام نمایندگی فروش و خدمات پس از فروش سمند نیز در شهر داکار راه‌اندازی خواهد شد. براساس قرارداد منعقد شده بین مسوولان سنگال و ایران خودرو تعداد دو هزار تاکسی سمند به کشور سنگال صادر خواهد شد که اولین محموله آن امروز ارسال شد و از هفته بعد بتدریج سایر محموله‌ها به این کشور صادر خواهد شد. رئیس‌جمهور سنگال در سفر خود به ایران در سال گذشته طی بازدیدی از ایران خودرو و ایران خودرو دیزل ابراز امیدواری کرد، ناوگان حمل و نقل شهری و بین شهری سنگال با محصولات گروه صنعتی ایران خودرو بازسازی شود. ایران خودرو در تلاش برای توسعه بازارهای هدف در آفریقا، سمند ماندروی را که برنامه تولید آن در سنگال در دستور کار قرار گرفته

است به ده کشور که عمدتاً در غرب این قاره قرار دارند، صادر می‌کند. حجم تولید سالانه خط تولید سمنند در سنگال متناسب با تولید در یک شیفت معادل ۱۰ هزار دستگاه بوده و همزمان با اجلاس سران کشورهای اسلامی در داکار در سال ۲۰۰۸ به بهره برداری رسید. با بهره برداری از کارخانه تولید سمنند ماندوری در شهر تی اس سنگال بخش مهمی از بزار خودروی کشورهای غرب آفریقا شاهد عرضه برند ملی ایران خواهند بود. خطوط تولید در این کارخانه توسط مهندسان ایران خودرو به گونه‌ای طراحی شده است که امکان تولید سایر محصولات این شرکت نیز وجود دارد. پایگاه تولید سمنند در سنگال به‌عنوان ششمین پایگاه فرامرزی این گروه صنعتی همزمان با برپایی اجلاس سران کشورهای اسلامی در داکار پایتخت سنگال افتتاح شد. ظرفیت خط تولید سمنند در سنگال ۱۰ هزار دستگاه در سال است که با سرمایه‌گذاری مشترک ایران خودرو، دولت سنگال و بخش خصوصی این کشور ایجاد شده است. ظرفیت این کارخانه قابل افزایش تا ۳۰ هزار دستگاه در سال است.

سرمایه‌گذاری ایران در قاره آفریقا

شرکت سرمایه‌گذاری خارجی ایران بیش از یک میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار در کشورهای دیگر سرمایه‌گذاری کرده است. این میزان سرمایه‌گذاری در کشورهای برزیل، مصر، سودان، آفریقای جنوبی، نامیبیا، اتیوپی، زیمبابوه، اردن، عربستان سعودی، امارات متحده، بحرین، یمن، عمان، قرقیزستان، ارمنستان و پاکستان صورت گرفته است.^(۱۲)

احداث خط کشتیرانی

این خط «بنادر شرقی و جنوبی آفریقا» و نیز «بنادر شمالی و غربی» این قاره را پوشش

می‌دهد. سرمایه‌گذاری مشترکی میان سازمان توسعه تجارت ایران و کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران صورت گرفته که براساس آن، خط منظم کشتیرانی میان ایران و کشورهای آفریقایی از ۱۵ آذرماه ۱۳۸۶ آغاز به کار کرده است. معاون وزیر بازرگانی افزود: بر این اساس، دو مسیر طراحی شده که شامل «بنادر شرقی و جنوبی آفریقا» و «بنادر شمالی و غربی آفریقا» است به این معنا که نقطه ابتدایی کشتی در مسیر اول بندرعباس است که به سمت بندر مومباسا در کنیا، زنگبار در تانزانیا و نهایتاً دوربان آفریقای جنوبی حرکت می‌کند. وی تصریح کرد: این کشتی در مسیر برگشت به سمت بنادر شمالی و غربی آفریقا یعنی اسکندریه، مصر، تونس، الجزایر و مراکش حرکت کرده و سپس به بنادر غربی آفریقا و فری تاون سیرالئون می‌رسد.^(۱۳)

ایران - مصر: روزنه‌هایی برای گسترش روابط

در ماه‌های پایانی سال ۱۳۸۶، تتی چند از مقامات بلندپایه ایران، از جمله علی لاریجانی دبیر شورای عالی امنیت ملی، منوچهر متکی وزیر امور خارجه و غلامعلی حداد عادل رئیس مجلس، به قاهره سفر کردند. و حتی در بسیاری از خبرگزاریها، سفر قریب الوقوع آقای احمدی نژاد به این کشور منتشر شد، اما اعلام شد که این سفر به زمانی دیگر موکول شده است. منابع خبری به نقل از حداد عادل گفته‌اند: «دو کشور ایران و مصر بزودی اقداماتی را در جهت افزایش اعتمادسازی متقابل انجام خواهند داد به گونه‌ای که سران مصر بتوانند راحت‌تر با هم‌تایان ایرانی خود ارتباط برقرار کنند. تنها چند موضوع جزئی باقی مانده‌اند که حل خواهند شد، اما حل آنها مستلزم زمان است.

صادرات اتوبوس ایرانی به قاره آفریقا

بانک توسعه صادرات ایران اعلام کرد: قرارداد تأمین اعتبار صدور تولیدات و خدمات فنی و مهندسی ایران به ساحل عاج به مبلغ ۹ میلیون یورو میان قائم مقام بانک توسعه صادرات ایران و مدیرعامل بانک سرمایه گذاری ملی ساحل عاج در ابیجان به امضا رسید. این قرارداد بخشی از اعتبار ۹۰ میلیون دلاری کشورمان برای صدور محصولات و خدمات فنی و مهندسی ایران به ساحل عاج است که در نخستین مرحله برای خرید اتوبوس های مدرن ایرانی توسط شرکت حمل و نقل شهری ابیجان و حومه و چند طرح اقتصادی زیربنایی در نظر گرفته شده است. در مراسم امضای این قرارداد که در حاشیه اجلاس نهادهای مالی و توسعه ای آفریقا برگزار شد، آقای راعی قائم مقام بانک توسعه صادرات ایران بر عزم و اراده جمهوری اسلامی ایران برای کمک به توسعه آفریقا و همچنین گسترش بیش از پیش روابط دو کشور تأکید کرد. بانک توسعه صادرات ایران در چارچوب نگرش جمهوری اسلامی ایران مبنی بر توسعه صادرات غیرنفتی و کمک به کشورهای متقاضی اعتبار لازم برای اجرای طرح های توسعه ای و خرید از ایران را در اختیار کشورهای آفریقایی قرار می دهد.

امضای تفاهم نامه تجاری بین اتاق های بازرگانی ایران و نیجریه

نخستین تفاهم نامه تجاری بین اتاق های بازرگانی جمهوری اسلامی ایران و نیجریه امضا شد. در این تفاهم نامه که به امضای روسای اتاق بازرگانی جمهوری اسلامی ایران و نیجریه رسید بر انتقال اطلاعات و فراهم کردن زمینه های شناخت بازرگانان دو کشور برای بهره گیری از ظرفیت ها تأکید شده است.

یادداشت تفاهم تشکیل شرکت سرمایه‌گذاری مشترک بین ایران و لیبی
 مقدمات تأسیس این صندوق در سفر نخست وزیر لیبی به ایران در خردادماه فراهم گردید
 ایران و لیبی دی ماه ۱۳۸۵ در یازدهمین کمیسیون مشترک اقتصادی دو کشور که با هدف
 تقویت همکاری‌های تهران و طرابلس در تهران برگزار شد بر ایجاد این شرکت تأکید
 کردند. یادداشت تفاهم تشکیل شرکت سرمایه‌گذاری مشترک بین ایران و لیبی با سرمایه
 اولیه ۵۰ میلیون یورو، تفاهم نامه همکاری میان بانک‌های مرکزی دو کشور، موافقت نامه
 همکاری‌های گمرکی، کشتیرانی، تجاری و دریایی شیلات، گردشگری، میراث فرهنگی و
 صنایع دستی، همکاری در حوزه آموزش و پرورش، آموزش عالی و فناوری اطلاعات،
 همکاری‌های رسانه‌ای و فرهنگی اسنادی بودند.

ثبت داروهای صادراتی ایران در بازار آفریقا

برای نخستین بار شرکت‌های تولیدی کاسپین تامین، اکسیر، فارابی و داروپخش داروهای
 تولیدی خود را در کشورهای شرق آفریقا به ثبت رساندند که این کار با کمک وزارت
 بهداشت و انجمن صادرکنندگان صنعتی، معدنی، خدمات فنی و مهندسی و ایران مدیکال
 صورت گرفته است.

دبیرکل انجمن صادرکنندگان صنعتی، معدنی و خدمات فنی و مهندسی با بیان این
 مطلب گفت: اقداماتی برای توسعه صادرات دارو از ایران به کشورهای دنیا صورت گرفته
 به نحوی که با رفع موانع، صادرات داروی ایران به دنیا بخش مناسبی را از آمار صادرات
 غیرنفتی کشور به خود اختصاص دهد. رحمان پورقربان افزود: برای این کار داروی ایران
 باید در کشورهای دنیا به ثبت رسد تا امکان هرگونه کپی‌برداری از آن لغو گردد. بنابراین

داروهای صادراتی ۴ تولیدکننده ایرانی در بازارهای اوگاندا و کشورهای شرق آفریقا به ثبت رسید و این اولین بار است که در سطح صادرات این محصول چنین اتفاقی می افتد. وی آمار صادرات داروی ایرانی را در سال گذشته ۵۰ تا ۶۰ میلیون دلار اعلام و اظهار کرد: بخش عمده ای از این صادرات به کشورهای همسایه صورت گرفته، اما نظر به اینکه کشورهای آفریقایی نیز بسیار علاقمند به واردات دارو از ایران هستند، این کشورها بازارهای هدف ایران محسوب می شوند. دبیرکل انجمن صادرکنندگان صنعتی، معدنی و خدمات فنی و مهندسی خاطرنشان کرد: با ثبت داروی ایران در کشورهای آفریقایی، ظرفیت سالانه صادرات دارو از ۵۰۰ میلیون دلار فراتر خواهد رفت.^(۱۲)

بررسی موانع موجود در توسعه همکاری ایران و آفریقا

به رغم گسترش همکاریها در زمینه‌های مختلف با این قاره، هنوز روابط به حد مطلوبی نرسیده است مبادلات تجاری (صادرات غیرنفتی) ۶۰۰ میلیون دلار بین طرفین خود نشان از ناکافی بودن روابط دارد. متأسفانه قاره آفریقا در بسیاری از سیاست گذاری های ما در رده آخر قرار دارد، این در حالی است که براساس قانون اساسی این قاره دارای ۳ شاخصه از ۴ شاخصه روابط خارجی می باشد (کشورهای اسلامی، جهان سوم و کشورهایی که به نحوی نیازهای طرفین را برطرف نمایند) البته این سخن بدین معنا نیست که نباید به دیگر مناطق جهان توجه شود بلکه روی سخن بر جایگاه واقعی این قاره در سیاست خارجی ما می باشد. در این راستا موانع زیر را می توان در عدم گسترش روابط با این قاره ذکر کرد که با برطرف شدن بسیاری از آنها سطح روابط گسترش پیدا می کند:

۱. عدم وجود استراتژی مدون در روابط با قاره آفریقا و وجود برنامه های کوتاه مدت و

دولت محور

۲. عدم شناخت از فرصت‌ها و موقعیت‌های این قاره
۳. ایجاد رابطه یکسویه و کوتاه‌مدت با بعضی از کشورها
۴. عدم اجرای بسیاری از یادداشت تفاهم‌ها و موافقت نامه‌ها
۵. تبلیغات رسانه‌های غربی در مورد حضور و فعالیت‌های جمهوری اسلامی ایران
۶. حضور پیرنگ بعضی از کشورهای غربی و توسعه یافته
۷. سیاست گذاری و اجرای برنامه‌های توسط چند نهاد و عدم هماهنگی بین آنها
۸. عدم باز پرداخت بدهی‌های بعضی از کشورها به ایران

چشم انداز آینده

آفریقا در سال پیش رو نیز شاهد تحولاتی خواهد بود که بسیاری از آن ادامه بحران‌های قبلی خواهد بود؛ ادامه بحران سومالی، فراز و نشیب در بحران دارفور، مشکلات دولت ائتلاف ملی در کنیا، مسئله انتخابات ساحل عاج، تداوم بحران چاد، انتخابات و مسئله تورم در زیمبابوه، تنش در کامرون بر اثر مشکلات اقتصادی، ادامه رایزنی ایالات متحده برای استقرار آفریکوم در قاره، تداوم نفوذ چین در قاره، ادامه حملات تروریستی گروه القاعده مغرب اسلامی، برگزاری چهارمین کنفرانس بین‌المللی توکیو برای توسعه آفریقا (تیکاد) در ژاپن، ادامه رشد اقتصادی در قاره (عمدتاً در کشورهای صادرکننده نفت) از جمله تحولات مثبت و منفی این قاره خواهد بود. جمهوری اسلامی ایران که این سال را نقطه عطف در روابط با این قاره نامیده است فعالیت‌های جدی در گسترش رابطه همه‌جانبه با این قاره انجام خواهد داد که می‌توان از نشست وزای خارجه کشورهای آفریقایی و فراهم کردن

مقدمات اجلاس ایران و آفریقا را نام برد. نکته قابل ذکر این است که سیاستگذاران باید به این مسئله توجه داشته باشند که این اجلاس ها صوری و یک جانبه برگزار نشود زیرا که طرفین ظرفیت های زیادی برای همکاری با یکدیگر دارند که در این بین طرح مشارکت نوین برای توسعه آفریقا در حکم مانیفست این قاره می باشد. همچنین بسیاری از سمینارها، موافقتنامه ها و یادداشت های تفاهم ها؛ بندهایی ذکر شده است که هنوز بعد عملی به خود نگرفته است باید توجه داشت قول هایی داده شود که جنبه عملی و اجرایی داشته باشد؛ زیرا با عدم اجرای هریک از آنها، هویت خارجی جمهوری اسلامی نزد کشورها و رهبران آفریقایی از بین می رود و عرصه برای رقبا باز خواهد شد.

باید توجه داشت که کار با آفریقا نیازمند استراتژی و برنامه های درازمدت و فزاینده از موضوعات شخصی و دولت محور را می طلبد که جای خالی آن در روابط خارجی احساس می شود. برای این کار سند چشم انداز بیست ساله می تواند برای تدوین استراتژی جمهوری اسلامی در آفریقا مفید باشد.

پی‌نوشت‌ها

1. www.allafrica.com
2. www.imf.org
3. www.allafrica.com
4. Karl P Magyar, *United States Interest And Politics In Africa*, Macmillan Press, 2000, P: 1.
5. Letitia Lawson, "Us Africa Policy Since The Cold War" *Strategic Insights*, Vol vi, Issue,1,Jan2007
6. Africa Command: Us Strategic Interests And The Role Of The Us Military In Africa, CRS Report For Congress May 16, 2007,P:CrS-10.
۷. دنیای اقتصاد، ۱۲ اردیبهشت ۱۳۸۶.
8. www.bbc.co.uk/africa
۹. مصاحبه با رییس کمیسیون اتحادیه آفریقا، روزنامه ایران ۱/۹/۱۳۸۶.
10. www.tpo.ir
۱۱. جام جم ۳۰ دی ۱۳۸۶.
۱۲. ابرار اقتصادی ۱۱ بهمن ۱۳۸۶.
۱۳. همان.
۱۴. روزنامه دنیای اقتصاد، ۱۳۸۶/۵/۱۵.

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی